

megelőzően. A közel 3000 m²-nyi területen több mint 90 középkori és kora újkori régészeti objektumot tártunk fel.

A középkori telepjelenségek közül kiemelkedtek a lejtős lejárátú, nagyméretű ásott kutak, amelyekben jelentős mennyiségű kerámiatöredéket és állatcsontot találtunk. A lelőhely egyetlen külső kemencéjének a platniját többször megújították. Az egyik platniban középkori csizmapatkót találtunk. Az ásatási terület középső részén feltártunk egy középkori vízelvezető árokrendszert, amely a szomszédos telkeken folytatódott. A kb. 3 m széles, két árokból álló főágba több kisebb mellékág futott. A főág és két másik irányba tartó kettős árok egy nagyméretű gyűjtőmedencében végződött.

Az újkori objektumok közé tartozott a lelőhely egyetlen faszerkezetes kútja, amelyet 120–130 cm hosszú és 20 cm széles deszkákból ácsoltak össze. Újkori kerámia került elő abból a nagyméretű, mély gödörből is, amelyben több ládányi szarvasmarhacsontot, főleg koponyatöredékeket és szarvcsapokat találtunk. Valószínű, hogy egy csontfeldolgozó műhely szemetesgödörét tártuk fel.

M. NEPPER IBOLYA – D. SZABÓ LÁSZLÓ

99. Dióskál, Ungi-pusztá

(Zala megye) Á, Kk

Dióskál határának DNy-i részén, egy ÉÉK–DDNy-i irányban elnyúló, meredek oldalú dombháton helyezkedik el a régészeti lelőhely, amelyet 2004 áprilisában Egyházi Dóra, a KÖH Keszthelyi Iroda régészeti felügyelője lakossági bejelentés alapján végzett helyszíni szemlék alkalmával lokalizált. A megfigyelt jelenségek középkori (Árpád-kor, késő középkor) falu, templom és temető meglétére utaltak. A folyamatos mezőgazdasági művelés következtében pusztuló lelőhely próbafeltárását 2006. október 16–31. között végeztük el.

A dombhát tetején, a legmagasabb ponton nyitott kutatóárkokban nagyméretű, késő középkori objektum részletét bontottuk ki, amelyből igen bőséges kerámia, fém és állatcsont került napvilágra.

A dombtetőtől 120 m-re D-re kiszántott téglák és embercsontok jelezték a templom és körülötte a temető helyét. A feltárt épület egy kisméretű (10,50×7 m), félköríves szentélyzáródású, kő- és téglalapozású, téglafelmenő falú Árpád-kori templom alapjainak maradványa. Méretei, arányai, alaprajzi elrendezése és építési technikája alapján a 12. sz. elejére keltezhető, jellegzetes falusi templom. A habarcsba rakott téglákból készült felmenő fal néhány tégláját a hajó ÉK-i sarkánál, a szentély indulásánál eredeti helyén megtaláltuk. A téglalapozás szinte teljes épségben megmaradt. Az épület Ny-i harmadában, az intenzív mezőgazdasági művelés következtében felerősödött talajerózió miatt azonban az alapozás legfelső téglarétege olyan közel került a mai felszínhez, hogy azt az eke elérte, és a téglákat eredeti helyzetükből kifordította. A templom körüli

temetkezések feltartait regisztráltuk, a rendelkezésünkre álló anyagi keret szűkössége miatt ezek feltárásába nem kezdhettünk bele. Az épület beásásokkal bolygított belsejét – hasonló okból – szintén nem tártuk fel teljesen. A templomot a középkori Ung falu egyházával azonosítjuk.

Munkatársak: Kámán Beáta technikus, Fullár Zoltán és Mészáros Melinda egyetemi hallgatók. A geodéziai felmérést Soós Zsolt és Vadász Norbert technikusok végezték.

KVASSAY JUDIT

100. Doba, Somlóvár

(Veszprém megye) Kk

2005-ben folytattuk az alsóvár udvarán a legfelső omladékréteg feltárását és a legutolsó, D felé emelkedő járósínt meghatározását. Ennek során, amint vártuk, előkerült az udvart D-ről lezáró, a Ny-i úgynevezett kaszárnyaszárnyal kötésben lévő épület É-i homlokzati fala. Ennek K-i felében egy törés mutatkozott, melyben egy az épület földszintjére vezető ajtó jelentkezett.

Folytattuk a Ny-i kaszárnyaszárnyba belefoglalt, bekarcolt kvádermintás vakolattal ellátott korábbi építmény járósíntjeinek bontását. Megállapítottuk, hogy az egyenetlen sziklafelszín egy törmelékes feltöltéssel – az előkerült kerámia alapján legkorábban a 14. sz. végén–15. sz. elején – előbb kiegyenlítették, melyet a helyiség első, sárga agyagos járósíntje fedett. A 15. sz. folyamán a járósíntet többször emelték, majd a 15. sz. végén–16. sz. első felében felépítették a kaszárnyaszárnyat. Ennek során visszabontottak az épületből, esetleg a bontási állvány talpfái kerültek elő az udvari fallal párhuzamosan, amelyre egy bontási réteg húzódott rá. Ezt fedte le a – kaszárnyaszárny feltöltésében immáron pinceként jelentkező – helyiség legkésőbbi, viszonylag rövid ideig működő járósíntje, majd a pincét (talán már a 16. sz. második felében) végleg feltöltötték.

2006-ban folytatódott az alsóvár régészeti és állagvédelmi munkálatai. A feltárás alkalmával megállapíthattuk, hogy az udvar helyén a legkorábbi időszakban egy sziklaárok húzódott. A sziklafelszínen néhány befaragásnyom arra utal, hogy a vár korai periódusában valamilyen faszerkezet biztosította a felsővár megközelíthetőségét. Később – az előkerült szerény kerámiaanyag tanúsága szerint a 14. sz. végén vagy a 15. században – a mai pillér helyén egy hozzá hasonló, korábbi épített szerkezetet emeltek, melynek bontási omladékát a mai pillér alatt azonosíthattuk. Az omladék habarcsanyaga megegyezik a felsővári kapuépítmény, a felsővár első körítőfala, továbbá az úgynevezett laktanyaszárnyba foglalt korábbi kapu jellegzetes habarcsával. Mindez arra utal, hogy a jelenlegi pillér csak az alsóvár mai formájában történt kiépítése idején, a korábbi alsóvári kapuépítmény megszüntetése után készült. Tőle D-re a sziklaiban mutatkozó befaragás mutatja, hogy ebből az irányból

egy falépcsőn lehetett feljutni a pillérre, ahonnan a felsővár megközelíthető volt.

Elkezdtek az úgynevezett laktanyaszárnyba foglalt korábbi, K felé nyitott kapuépítmény részleges feltárását, ennek során gerendafészek formájában azonosítható volt az egykori első emeleti szint, valamint a kapuépítmény D felé nyíló ajtaja. Korábbi megfigyeléseink alapján egyelőre úgy feltételezzük, hogy a kapuépítményt az úgynevezett laktanyaszárny kialakításával egy időben, csak a 16. században töltötték fel, részben bontási omladékkal. Ebből a rétegből Antal Antonio aquileiai pátriárka 1402–1411 között vert ezüstpénze került elő, mely azonban a laktanyaszárny pontosabb keltezéséhez nem sok támpontot ad.

A felsővár ÉK-i falszorosában részben kihordtuk a vár utolsó, változó (0,5–2,8 m) vastagságú pusztulási omladékát, de a járósíntet, mely 2–3 m-rel mélyebben is lehet, nem értük el.

Munkatárs: Kupovics Renáta régészhallgató.

FÜLÖP ANDRÁS – LÁSZLÓ CSABA

101. Dombóvár, Bezerédj utca 75.

(Tolna megye) B

2006. május 25-én helyszíni szemlét végeztem tulajdonosi bejelentés nyomán. A leletbejelentő házuk átalakítása, újabb szoba hozzátoldása során edénytöredékekre lett figyelmes a régi melléképületük alapjainak kiszedésekor és mélyítések. Az egyik edénytöredékben égett emberi csontokat találtak. Az összegyűjtött edénytöredékek között egy osztott füles töredék egyértelműen a bronzkor elejére keltezte a leleteket. A töredékek között több edény – urna, korsó – volt. Egy vastagabb falú fenéktöredéken maroknyi kalcinálódott csont volt látható. Az alap aljába mintegy 25 cm-re mélyedő folt bontása során kisebb-nagyobb kora bronzkori töredékek és kalcinált csonttöredékek kerültek elő. A világosabb, löszös altalaj tetejébe mélyedő gödör alja felett mintegy 10 cm-re háromujjni vastag edénytöredéket eredeti helyén találtunk meg. A kerek, ívelt aljú sírgödört kibontottuk, dokumentáltuk, a leleteket a szekszárdi múzeumba szállítottuk. A lelőhely minden bizonnyal egy kora bronzkori urnatemetőhöz tartozó sír lehet. Valószínű, hogy az alapárkok oldalfalában megfigyelhetően 60–80 cm mélységig hatoló bolygatások már korábban is érinthettek sírokat, s ez a továbbiakban is várható.

SZABÓ GÉZA

102. Domony, temető

(Pest megye) B, Á

Domonyban, a régi temetőtől D-re található egy kis-méretű, árokkal övezett földvár. Ez a domb a Galga árteréből erősen kiemelkedik (tszfm. 130 m, rel. mag. kb. 10 m); régebbi légi fotókon még jól látható, hogy a lakóterületet eredetileg körbevette a sáncárok. A földvár

Ny-i oldalán volt a Flóra-major, ill. a tsz. Az 1980-as években végzett terepbejárásaim során a földvár területén és attól D-re Árpád-kori és bronzkori cserepeket találtam. A tsz-majornál, az épületek között elsősorban bronzkori cserepek voltak. Amióta a tsz nem működik, és az egykori épületeket is lebontották, elbozotosodott az egész domb, 1,5–2 m magas lágyszárú és fás bokrok, bozót teszi átláthatatlanná a területet.

2004-ben védetté nyilvánították a földvárat és közvetlen környékét. 2006. június 9–19. között szondázó ásatást végeztem a Pest megyei várak kutatási programja keretében, OTKA pályázati pénzből.

A földvár középvonalában egy Ny–K-i irányú, 1 m széles, 24,5 m hosszú kutatóárokot jelöltem ki. Az árok Ny-i vége metszete az egykori sáncárok Ny-i szakaszát. A középső és K-i része a lakóterületen volt. A sáncárok K-i szakaszát már nem érintette a kutatóárok. A sáncárok Ny-i szakasza eredetileg 330 cm mély, és 11 m széles volt. Pontos mélységét nem tudtam megállapítani, mivel egykor beleásták egy bronzkori objektumba. Felső szakaszán csak a K-i oldal bontakozott ki egyértelműen; a Ny-i oldalát erősen megbolygatták a tsz-időkben ásott gödrök. Az árok betöltése sötétbarna, igen enyhén patic- és faszénzemcsés, kevés bronzkori és Árpád-kori cseréppel, 1-2 állatcsonttal.

A lakóterületen humusznak és középkori objektumoknak nem volt nyomuk. Feltehetően a korábbi szántásokkal lekoptatták az egykori felszínt. Erre utal az is, hogy a sáncároknak is csak a Ny-i félköríve látható, a Galga felől már teljesen betöltődött. A sáncárokkal övezett területen már csupán 2 őskori (egy bronzkori hatvani kultúrára, egy leletmentes, és csak feltételezően őskori) gödör nyomait találtuk meg.

MIKLÓS ZSUZSA

103. Drávatamási, Kenderáztató, Dráva-meder

(Somogy megye) Tő, Ú

2006. augusztus 14–25. között víz alatti régészeti felderítést és szondázást végeztünk a lelőhelynél, ahol korábban bődönhajók csoportját találtuk a folyómederben. Célunk a lelőhely kiterjedésének, szerkezetének, korának és funkciójának meghatározása volt. Valamint szerettük volna megkezdeni a hajók felmérését. Első lépésben szonaras felderítést végeztünk (C. Dworsky, VIAS Vienna Institute for Archaeological Science), mely kimutatta, hogy a korábban megfigyelt koncentrációtól lefelé (K-re), illetve a horvát part előtt is találhatóak objektumok.

A víz alatti felderítés során lokalizáltuk, és azonosítószámmal láttuk el az egyes hajókat. A számozás azért volt fontos, mivel a korlátozott látótávolság és a hajók koncentrált elhelyezkedése miatt könnyű eltévedni a lelőhelyen. Ezzel a munkával párhuzamosan elkészítettük a lelőhely vázlatos alaprajzát. Megállapítottuk, hogy a 2005-ben megfigyelt fő koncentráció nagyobb a feltételezetténél, továbbá folyásirányban felfelé és lefelé